

به نام خداوند جان و خرد

قالب‌ها و آرایه‌های شعر فارسی

مؤلف:

باقر غلامی کیسیمی

تهران: ساکو

سرشناسه : غلامی کلیشمی، باقر، ۱۳۵۲ -
 عنوان و نام پدیدآور : قالب‌ها و آرایه‌های شعر فارسی / مولف باقر غلامی کلیشمی.
 مشخصات نشر : تهران: ساکو ۱۳۹۷.
 مشخصات ظاهری : ۱۴۸ص.
 شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۴۷۹-۰۵۵-۰
 وضعیت فهرست‌نویسی : فیبا
 یادداشت : کتابنامه
 موضوع : فارسی - معانی و بیان
 موضوع : Persian language - Rhetoric
 رده‌بندی کنگره : ۱۳۹۷ ق۸/ع۸۳۳۵۶ PIR
 رده‌بندی دیویی : ۸۱۰/۴۲۰۷
 شماره کتابشناسی : ۵۵۲۲۰۰۰

www.ketab.ir

نام کتاب : قالب‌ها و آرایه‌های شعر فارسی
 مؤلف : باقر غلامی کلیشمی
 ناشر : ساکو
 چاپخانه : عطا
 سال نشر : ۱۳۹۷
 نوبت چاپ : اول
 شمارگان : ۱۰۰۰
 قیمت : ۲۵۰۰۰ تومان

ISBN: 978-600-479-055-0

۹۷۸-۶۰۰-۴۷۹-۰۵۵-۰

شابک

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به انتشارات ساکو است.

دفتر مرکزی: انقلاب، روبروی درب اصلی دانشگاه تهران، فیابان فخر رازی.

فیابان و میدان نظری شرقی، پلاک ۶۱، واحد A21

مرکز فروش: ۶۶۴۹۰۷۲۵ - ۶۶۴۹۴۵۲۴

دفتر مرکزی: ۶۶۹۵۶۰۴۸ - ۶۶۹۵۶۰۵۵

فهرست مطالب

عنوان

پیشگفتار

صفحه

۷

بخش نخست: قالب‌های شعری

فصل ۱: شعر کلاسیک

۱۲	شعر کلاسیک
۱۲	قالب‌های شعری
۱۲	بیت و مصراع
۱۳	قافیه
۱۳	حرف رری
۱۴	ردیف
۱۵	ذوق‌افیتین
۱۵	ردالقافیه
۱۵	مطلع و مقطع
۱۵	فرد = مفرد
۱۶	قصیده
۱۶	انواع قصیده
۱۶	تغزل
۱۷	تخلص
۱۷	تنه اصلی
۱۷	مضمون و محتوای قصیده
۱۹	غزل
۱۹	فرق غزل و قصیده
۲۰	قطعه
۲۱	مثنوی
۲۶	رباعی
۲۶	دوبیتی
۲۷	مُسَمَّط
۳۰	ترجیع‌بند
۴۳	ترکیب‌بند
۴۹	مستزاد
۵۰	چهارپاره (دوبیتی به هم پیوسته)

فصل ۲: شعر معاصر

۵۶.....	شعر معاصر (شعر نو)
۵۶.....	شعر نیمایی
۵۷.....	شعر سپید
۵۸.....	شعر موج نو

بخش دوم: آرایه‌های ادبی

۶۲.....	تعریف آرایه‌های ادبی
---------	----------------------

فصل ۱: بیان

۶۶.....	تشبیه
۶۸.....	انواع تشبیه
۷۰.....	تمرین
۷۱.....	استعاره
۷۱.....	انواع استعاره
۷۱.....	استعاره‌ی مُصرّحه (أشکار)
۷۳.....	استعاره‌ی مکنیه (بَیْهَان)
۷۵.....	تشخیص
۷۶.....	تمرین
۷۹.....	مجاز
۸۰.....	شروط مجاز
۸۰.....	قرینه‌ی صارفه
۸۱.....	علاقه
۸۳.....	تمرین
۸۵.....	کنایه
۸۶.....	تمرین
۱۴۲.....	نماد
۱۴۳.....	تمرین

فصل ۲: آرایه‌های لفظی

۹۰.....	واج‌آرایی (نغمه‌ی حروف)
۹۱.....	تمرین
۹۲.....	سجع
۹۳.....	انواع سجع

۹۴	تمرین
۹۶	ترصیع و موازنه
۹۷	تمرین
۹۹	جناس (تجینس)
۹۹	انواع جناس
۹۹	جناس تام
۱۰۰	جناس ناقص
۱۰۱	تمرین
۱۰۳	اشتقاق
۱۰۳	تمرین
۱۰۴	تکرار و تصویر
۱۰۵	تمرین

فصل ۳: آرایه‌ها، معنی

۱۰۸	مراعات نظیر (تناسب)
۱۰۹	تمرین
۱۱۰	تضاد (مطابقه - طباق)
۱۱۰	تمرین
۱۱۲	تناقض (پارادوکس - متناقض نما)
۱۱۲	فرق تضاد و تناقض
۱۱۲	تمرین
۱۱۴	تلمیح
۱۱۵	نمونه‌های تلمیح
۱۲۰	تضمین
۱۲۱	ایهام
۱۲۲	نمونه‌های ایهام
۱۲۵	تمرین
۱۲۷	ایهام تناسب
۱۲۸	نمونه‌های ایهام تناسب
۱۳۰	ایهام تضاد
۱۳۱	تمرین
۱۳۲	حُسن تعلیل
۱۳۳	تمرین
۱۳۴	حسن آمیزی

١٣٥.....	تمرین.....
١٣٦.....	اغراق (مبالغه).....
١٣٦.....	تمرین.....
١٣٨.....	اسلوب معادله.....
١٣٩.....	تمرین.....
١٤١.....	تمثيل (ارسال المثل).....
١٤١.....	تمرین.....
١٤٢.....	لف و نشر.....
١٤٥.....	انواع لف و نشر.....
١٤٦.....	لف و نشر واجب.....
١٤٦.....	لف و نشر مشووس.....
١٤٦.....	تمرین.....
١٤٨.....	کتابنامه.....

پیشگفتار

دوست و شاعر جوانی، شعرهایش را به من داد و از من خواست تا نظرم را درباره شعرهایش، اشکال‌ها و نقص‌های شعرش به او بگویم. علاقه‌اش به شعر و شاعری بسیار بود. حرف‌های تازه در شعرش کم نبود. صور خیال و تخیل و تصویرسازی‌های جدید در شعرش یافت می‌شد، اما مطلقاً شناختی از قالب‌های شعری نداشت. یکی از شعرهایش را که می‌خواندم، ایام جالب بود. مثلاً شعر را در قالب کلاسیک سروده بود اما بخشی از شعرش مثل غزل، بخشی در قالب مثنوی و بخشی دیگر شبیه قالب چهارپاره بود. به همین ترتیب در هر شعرش - تصوراً - شعرهای طولانی - چند قالب شعری را زیر هم آورده بود. خلاصه اینکه هیچ شناختی از قالب‌های شعری نداشت. از آرایه‌های ادبی، بدون اینکه شناختی داشته باشد، گاهی زیبا و بجای استفاده کرده بود. حتی بعضی از تشبیه‌ها، استعاره‌هایی که به کار برده بود بسیار جدید و ناب بودند، اما هیچ دانشی در این زمینه نداشت.

این مسأله و همچنین علاقه شخصی اینجانب باعث تدوین این کتاب شد. کتابی که بتواند راهگشا و راهنمای شاعران و علاقه‌مندان جوان به شعر و ادبیات فارسی باشد، راهنمای کسانی که تازه قدم در دنیای شعر و شاعری گذاشته‌اند.

با توجه به آنچه گفته شد و با توجه به اهدافی که در این کتاب دیده شده است مبنا در این کتاب بر ساده‌نویسی قرار گرفت و از آوردن مباحث و مطالبی که ضروری به نظر نمی‌رسید، پرهیز شده است تا باعث دلزدگی و خستگی نشود.

کتاب در دو بخش تدوین شده است.

۱- قالب‌های شعری: در این قسمت علاوه بر اینکه به طور کامل به مبحث قافیه و ردیف پرداخته شده است. ضمن توضیح و تشریح کامل قالب‌های شعری به زبان ساده، برای درک بهتر مطلب، نمودار خطی از هر یک از قالب‌های شعری ترسیم شده است و در پایان هر قالب شعری نمونه یا نمونه‌هایی از شعرای بزرگ زبان فارسی آورده شده است.

۲- آرایه‌های ادبی: در مبحث آرایه‌های ادبی نیز سعی شده است ضمن تشریح کامل آرایه مورد نظر با زبانی ساده با آوردن مثال‌های متعدد و زیبا و دلنشین، مطلب برای مخاطب تفهیم شود.

در پایان با امید به اینکه این مجموعه راهگشا و مورد عنایت علاقه‌مندان و خصوصاً شاعران جوان قرار گیرد. از شما خواننده محترم تقاضا دارم جهت ارتقای سطح کیفی کتاب در چاپ‌های بعدی، نظرها و پیشنهادهای سازنده خود را از طریق آدرس ایمیلی که در ذیل همین صفحه آمده است با اینجانب در میان بگذارید.

b.gholami52@gmail.com

باقر غلامی کلیشمی

زمستان ۱۳۹۷